

UDC 378.02

DOI: 10.34671/SCH.SVB.2020.0401.0013

ЕФЕКТИВНІСТЬ САМОСТІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ У ВИВЧЕННІ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН (НА МАТЕРІАЛАХ ІСТОРИЧНОГО ДОСВІДУ КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ)

© 2020

ResearcherID: A-0000-0000

ORCID: 0000-0002-2921-7778

Цюпрік Андрій Ярославович, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри практичної психології та педагогіки
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності
(79007, Україна, Львів, вулиця Клепарівська, 35, e-mail: tsarob@ukr.net)

Анотація. У статті висвітлено можливість самостійної діяльності студента у процесі навчання психолого-педагогічних дисциплін у закладі вищої освіти. Експериментальними матеріалами слугували результати вивчення та узагальнення історичного досвіду розвитку самостійної діяльності студентів закладів вищої освіти (наприкінці ХХ – початку ХХІ ст.) у вигляді психолого-педагогічного практикуму. Авторський практикум відображає ґрунтовну переоцінку сутності самостійної діяльності студентів у галузі психолого-педагогічних наук, зокрема значне розширення і урізноманітнення її видів. Відображено роль цілковито нових джерел добування інформації для самостійної діяльності, які з'явилися та розвиваються (інформаційно-комунікаційні технології, впровадження комп'ютерів у навчальний процес і якісно нові способи самостійної діяльності студентів, зумовлені цими змінами); необхідність акцентування у самостійній діяльності студентів не так на накопиченні та пошуку інформації, як на формуванні вмінь працювати з цією інформацією, перетворювати її у власні знання, виробляти необхідні вміння. Вказано, що розвиток самостійної діяльності студента має супроводжуватися інтеграцією й диференціацією її змісту, форм, методів та засобів реалізації. Описано вплив засобів інформації на сутність самостійної діяльності студента: отримання, переробки та використання інформації. Доведено, що необхідно створити адекватну картину впливу засобів отримання, переробки та використання інформації студентами. Показано, що самостійна діяльність невід'ємна від діяльності під керівництвом викладача чи навчальної діяльності на різних типах занять та визначено шляхи пошуків максимальної пізнавальної активності студента, спрямування його діяльності на творче перероблення, способи пошуку інформації та структурування, яке студент може здійснити самостійно. У процесі самостійної діяльності, як форми навчання психолого-педагогічних дисциплін, перевірялась ефективність авторської методики (практикуму) щодо її результатів. У процесі експериментального дослідження підтвердилась ефективність теоретичних положень, закладених у психолого-педагогічному практикумі.

Ключові слова: освіта, вища освіта, психолого-педагогічні дисципліни, студенти, психолого-педагогічний практикум, самостійна діяльність, інтеграція, диференціація, засоби інформації, пізнавальна активність, діяльність під керівництвом викладача, експериментальне дослідження.

EFFICIENCY OF STUDENTS INDEPENDENT ACTIVITY WHILE STUDYING PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL DISCIPLINES (BASED ON THE HISTORICAL EXPERIENCE OF THE LATE XX – EARLY XXI CENTURIES)

© 2020

Tsiupryk Andrii Yaroslavovych, candidate of pedagogical sciences, associate professor,
associate professor of the department of applied psychology and pedagogy
Lviv State University of Life Safety

(79007, Ukraine, Lviv, Kleparivska street, 35, e-mail: tsarob@ukr.net)

Abstract. The article deals with the possibility of student independent activity while learning psychological and pedagogical disciplines in higher educational institution. The experimental materials are the results of studies and generalization of the historical experience of students independent activity development at higher educational institutions (at the end of XX–beginning of XXI centuries) as a psychological and pedagogical workshop. Author's workshop reflects a thorough reassessment of the essence of students independent work in Psychological and Pedagogical Sciences, in particular the significant expansion and diversity of its types. The role of entirely new sources of information for self-employment, which have appeared and developed (information and communication technologies, computers in the educational process and entirely new ways of students independent work due to these changes) are showed. The need for the emphasis on students independent activity is not so much important on the accumulation and information retrieval, as in the skills that help to work with this information, they are to transform it into their own knowledge, develop necessary skills. It is indicated that the development of student independent activity must be accompanied by integration and content, forms, methods and means differentiation. The impact of media: obtaining, processing and using information is described. It is proved that it is necessary to create an adequate picture of the impact of the means of obtaining, processing and use of information by students. It is shown that independent activity is inseparable from the activities under the guidance of a teacher or educational activity on different types of occupations and determined journey of finding the maximum cognitive activity of the student, focus its activities on the creative reworking, methods of information search and structuring of the student, which the student can pursue independently. In the process of self-activity as a form of teaching psychological and pedagogical disciplines the effectiveness of the author's technique (workshop) based on its results were tested. The effectiveness of the theoretical propositions in the psychological and pedagogical workshop has been confirmed.

Keywords: education, higher education, psychological and pedagogical disciplines, students, psychological and pedagogical workshop, independent activity, integration, differentiation, information media, cognitive activity, teacher-led activity, experimental research.

ЭФФЕКТИВНОСТЬ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СТУДЕНТОВ В ИЗУЧЕНИИ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИН (НА МАТЕРИАЛЕ ИСТОРИЧЕСКОГО ОПЫТА КОНЦА ХХ–НАЧАЛА ХХІ ВЕКА)

© 2020

Цюпрік Андрей Ярославович, кандидат педагогических наук, доцент,
доцент кафедры практической психологии и педагогики

Львовский государственный университет безопасности жизнедеятельности
(79007, Украина, Львов, улица Клепаривская, 35, e-mail: tsarob@ukr.net)

Аннотация. В статье освещены возможности самостоятельной деятельности студента в процессе обучения психолого-педагогических дисциплин в заведении высшего образования. Экспериментальными материалами служили результаты изучения и обобщения исторического опыта развития самостоятельной деятельности студентов высших учебных заведений (в конце XX – начале XXI в.) в виде психолого-педагогического практикума. Авторский практикум отражает фундаментальную переоценку сущности самостоятельной деятельности студентов в области психолого-педагогических наук, в частности значительное расширение и разнообразие ее видов. Отражено роль полностью новых источников извлечения информации для самостоятельной деятельности, которые появились и развиваются (информационно-коммуникационные технологии, внедрение компьютеров в учебный процесс и качественно новые способы самостоятельной деятельности студентов, обусловленные этими изменениями); необходимость акцентирования в самостоятельной деятельности студентов не накопления и поиска информации, как на формировании умений работать с этой информацией, превращать ее в собственные знания, вырабатывать необходимые умения. Указано, что развитие самостоятельной деятельности студента должно сопровождаться интеграцией и дифференциацией ее содержания, форм, методов и средств реализации. Описано влияние средств информации на сущность самостоятельной деятельности студента: получение, переработки и использования информации. Доказано, что необходимо создать адекватную картину влияния средств получения, переработки и использования информации студентами. Показано, что самостоятельная деятельность неотделима от деятельности под руководством преподавателя или учебной деятельности на разных типах занятий и определены пути поисков максимальной познавательной активности студента, направление его деятельности на творческое переработку, способы поиска информации и структурирования, которое студент может осуществить самостоятельно. В процессе самостоятельной деятельности как формы обучения психолого-педагогических дисциплин проверялась эффективность авторской методики (практикума) относительно ее результатов. В процессе экспериментального исследования подтвердилась эффективность теоретических положений, заложенных в психолого-педагогическом практикуме.

Ключевые слова: образование, высшее образование, психолого-педагогические дисциплины, студенты, психолого-педагогический практикум, самостоятельная деятельность, интеграция, дифференциация, средства массовой информации, познавательная активность, деятельность под руководством преподавателя, экспериментальное исследование.

ВВЕДЕННЯ

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. На сучасному етапі розвитку суспільства, коли інформація швидко стає неактуальною, спеціалісту необхідно мати достатній рівень вмінь самостійної пошукової роботи, щоб бути в змозі оперативно знайти необхідну інформацію та використовувати її у своїй професійній діяльності. У сучасній дидактиці вищої школи ця проблема набула особливої актуальності у зв'язку з потребою підготовки молодого покоління до «навчання протягом усього життя», як необхідної умови самоосвіти, самоорганізації та творчої життєдіяльності. Зауваживши, що самостійна навчальна діяльність – це складний динамічний, багатоаспектний процес, оскільки умови, в яких він відбувається, постійно змінюються, ми вважаємо, що цей феномен потребує детального дослідження, теоретичного осмислення та наукового обґрунтування нових концептуальних підходів до його організації для подальшого цілеспрямованого й поступового впровадження результатів наукових пошуків у реальну педагогічну практику» [1, с. 19].

Парадигма підготовки кадрів має передбачувати «не лише накопичення знань та інформації, а їх постійне оновлення, пошук нової інформації, формування в студентів здатності та готовності до самоосвіти, тобто готувати кадри для інноваційної економіки» [2, с. 65]. Правильна організація самостійної роботи допомагає чітко визначити цілі виконуваної роботи, власні цілі, вирішувати проблеми швидко та ефективно, навчитися розумно керувати собою та своїм часом. Від спеціаліста все більшою мірою вимагається здатність спиратися на самого себе, з більшою відповідальністю відноситися до себе, своїй кар'єри та потенціалу. Він повинен володіти такими якостями, як уміння здійснювати контакти, мистецтвом спілкування, здатністю досягати результату, компетентністю, організаційними здібностями, аналітичним мисленням. Основним правилом реалізації принципу самомотивації є формування пізнавальних мотивів та на їх основі мотивів професійних досягнень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких розглядалися аспекти цієї проблеми і на яких обґрунтовується автор; виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проблема самостійної діяльності студентів є предметом уваги багатьох науков-

ців, зокрема теорія і практика самостійної пізнавальної діяльності (М. Солдатенко) [3], теорія та досвід самостійної діяльності студентів (А. Вербицький) [4], дидактичні умови процесу індивідуалізації самостійної навчальної діяльності студентів філологічних спеціальностей (М. Малофан) [5], розвиток пізнавальної самостійності учнів засобами комп'ютерної техніки на уроках хімії (С. Каяліна) [6], методи підвищення ефективності самостійної роботи студентів (О. Коновал) [7], комп'ютерні засоби підтримки самостійної діяльності майбутніх учителів фізики (О. Коновал, Т. Туркот) [8]. Найближчими до нашого дослідження є розробки щодо самостійної роботи студентів у вищій школі України в контексті історичних трансформацій (В. Бенера) [9], формування вмінь самостійної пізнавальної діяльності у студентів педагогічних закладів вищої освіти засобами інформаційних технологій (О. Муковіз) [10], організація самостійної навчальної діяльності студентів вищих педагогічних навчальних закладів (О. Малихін) [11] та ін. Однак, поза увагою дослідників залишилась низка аспектів становлення теорії та досвіду практики самостійної діяльності студентів наприкінці XX – початку XXI століття.

Обґрунтування актуальності дослідження. Самостійність у навчальній діяльності зумовлена структурою планів вищих навчальних закладів, у яких значна частина навчального часу виділена на самостійну роботу студентів.

Зростаючий розрив між обсягом знань, призначених для вивчення, й можливістю їх засвоєння, може бути подоланий, головним чином, шляхом розвитку розумових здібностей студентів, формування в них здатності самим регулювати процес засвоєння нових знань і підвищення ефективності навчання.

Тому проблема виховання самоконтролю у процесі професійної підготовки є одним зі стратегічних напрямів побудови якісно нової системи підготовки фахівців. Таким чином, розвиток професійно важливих якостей полягає в оновленні й творчому застосуванні теоретичних знань; формуванні самостійності як риси характеру; наближенні навчальної діяльності до майбутньої професії.

Оптимальне використання усіх видів самостійної роботи, знання функцій, дотримання умов її здійснення допоможе успішно вирішувати ті завдання, які стоять

перед вищою школою, та виховувати творчу особистість, збагатити процес проведення самостійної роботи, зробити його цілеспрямованим і дійовим.

МЕТОДОЛОГІЯ

Формування цілей статті – обґрунтування та експериментальна перевірка можливостей самостійної діяльності студента у процесі навчання психолого-педагогічних дисциплін у закладі вищої освіти.

Постановка завдання. Завдання дослідження безпосередньо впливають з поставленої мети. Зокрема, задля досягнення запланованої мети було виконано завдання: висвітлено реальний стан навчального процесу психолого-педагогічних дисциплін у закладі вищої освіти; досліджено проблему організації індивідуальної роботи студентів закладу вищої освіти; перевірено принципи виконання індивідуальної роботи, її напрямки та критерії результативності; вивчено вплив низки чинників на можливість фахового спрямування індивідуальної роботи під час навчання психолого-педагогічних дисциплін; апробовано модель системи індивідуальної роботи закладу вищої освіти; зіставлено результати навчання за традиційною та авторським практиком.

Методи, методики та технології, що використовувалися. Теоретичні: аналіз і синтез, порівняння, класифікація, моделювання, систематизація та узагальнення експериментальних даних на основі вивчення психолого-педагогічної літератури, досвіду і стану практики; емпіричні: педагогічний експеримент, спостереження за навчальним процесом у професійно-технічних навчальних закладах; анкетування, опитування, тестування, кількісна та якісна обробка даних для організації та підтвердження результатів експерименту.

РЕЗУЛЬТАТИ

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Для педагогічного експерименту були характерні певні ознаки. Зокрема під час дослідження встановлювали, як суб'єктивні та об'єктивні чинники позначаються на перебігу експерименту, передусім: тривалість, масовість, кількість студентів закладів вищої освіти, вибір певних методів і психолого-педагогічних підходів, структура експерименту, якісне та кількісне дослідження, перевірка доступності, технічна та організаційна специфіка.

Методикою експерименту як системою прийомів для систематичного й результативного дослідження передбачено визначати мету й завдання експерименту, обирати варіативні чинники, обґрунтовувати засоби й необхідну кількість вимірювань, описувати способи опрацювання та аналізу результатів експерименту.

Об'єкт нашого дослідження на емпіричному рівні – процес навчання психолого-педагогічних дисциплін у закладі вищої освіти.

Предмет дослідження – той аспект об'єкта, який заплановано безпосередньо досліджувати. Тож у нашому випадку предмет дослідження – індивідуальна діяльність студентів закладу вищої освіти під час вивчення психолого-педагогічних дисциплін.

Експериментальна частина полягає в дослідженні організації індивідуальної роботи як: виду навчання в закладі вищої освіти (дотримання вимог навчальних планів, програм, освітньо-кваліфікаційних рівнів); форми навчання психолого-педагогічних дисциплін (практикуми, консультації, індивідуальні та групові заняття, факультативи, диспути, виконання індивідуальних завдань); виду навчальної діяльності (керування індивідуальною роботою, готовність самостійно працювати, взаємодія «викладач – студент»); форми пізнавальної активності (значення особистих рис, мотивація фахового вибору, стан психологічної зрілості, рівень самовизначення й свободи).

Задля ефективного вирішення проблеми нашого дослідження було досліджено фахово значущі риси сту-

дентів і випускників закладу вищої освіти: зацікавлення майбутніх професіоналів фахом; мотивація фахового вибору; готовність самостійно діяти; шабель фахового самовизначення тощо.

У рамках педагогічного експерименту, згідно із завданнями й гіпотезою дослідження, до педагогічного процесу було внесено певні зміни, зокрема щодо: практикуму для індивідуальної діяльності з психолого-педагогічних дисциплін; навчального курсу для підвищення кваліфікації педагогів «Організація самостійної роботи студентів закладу вищої освіти в процесі навчання психолого-педагогічних дисциплін»; навчальних технологій індивідуальної практики, послугуючись особистісно орієнтованим та діяльнісним підходами; методики подання результатів індивідуальної праці під час опанування психолого-педагогічними дисциплінами.

Педагогічним експериментом було передбачено відповідне залучення у педагогічний процес вкрай важливих змін згідно із завданнями дослідження та гіпотези; таке планування індивідуальної праці, завдяки якій простежувались би зв'язки між аналізованими явищами, не порушуючи при цьому єдність процесу навчання психолого-педагогічних дисциплін (зостаються сталими програми та кількість навчальних годин). Практикум для самостійної роботи проводиться за рахунок годин, відведених на індивідуальні заняття з психолого-педагогічних дисциплін.

Педагогічним експериментом було передбачено всебічний якісний аналіз і щонайточніше кількісне вимірювання і впровадження у педагогічному процесі змін, і результатів зазначеного процесу. Основними ознаками експерименту було передбачено загальні зміни під час індивідуальної праці студентів закладу вищої освіти впродовж засвоєння психолого-педагогічних дисциплін (інноваційні технології індивідуальної практики); цілеспрямоване введення окремого експериментального чинника (практикуму для індивідуальної роботи), його різновиди; імовірно поєднання з іншими чинниками (спецкурс для педагогів «Організація самостійної роботи у процесі навчання психолого-педагогічних дисциплін»); цілеспрямований контроль з усіма наявними детермінуючими чинниками (якість організації та наслідки індивідуальної праці).

Істотною ознакою педагогічного експерименту – врахування всіх складових моделі індивідуальної праці студентів закладу вищої освіти за вивчення психолого-педагогічних дисциплін. Позаяк успішність індивідуальної діяльності безпосередньо залежить від внутрішніх та зовнішніх умов (власні риси та підготовленість студентів, вимоги фаху та умови виконання самостійного завдання), неможливо уявити дію кожного з них зокрема. Це потребує зміни лише одного з чинників (того, який вивчають), і фіксування змін, що виникли в аналізованому явищі. Так, відповідно до моделі було змінено умови виконання індивідуальної роботи і враховано вимоги навчального плану. Стосовно внутрішніх умов, було враховано вікову специфіку студентів, простимульовано мотивацію фахово спрямованого навчання, змінено рівень готовності студентів до самостійності в навчанні. Упродовж формування експерименту було проаналізовано взаємозв'язок складових моделі індивідуальної роботи студентів під час навчання психолого-педагогічних дисциплін у закладі вищої освіти, аби довести її ефективність.

Завдяки експериментальній перевірці ефективності запропонованої моделі стали можливими виокремлення й аналіз низки організаційних аспектів індивідуальності студентів. Передусім ідеться про забезпечення особистісного й фахового спрямування самостійної діяльності, реалізованої в навчальних технологіях. Адже завдяки тестуванню й контрольним завданням вдалося порівняти за низкою показників рівень знань студентів, що навчалися за зазначеними технологіями.

Основною результатом кількісного аналізу було при-

своєння за певними правилами числових значень величин, що означають педагогічні явища: узагальнення об'єктів із такою ознакою (успішність студентів з психолого-педагогічних дисциплін), систематизація об'єктів за порівнюваним рангом конкретної ознаки (рівень фахових знань студентів з конкретної проблеми, кваліфікація педагогів), порівняння рангу аналізованої ознаки з відповідним стандартним інтервалом – одиницею вимірювань (темп виконання тестових завдань), зіставлення рангу ознаки з інтервалом імовірних її значень.

Виокремимо критерії опрацювання навчального матеріалу під час індивідуальної роботи: низький рівень – часткове опанування навичок, важко виокремлювати основне, встановлювати зв'язки між фактами; середній рівень – переважно опановують навички, самостійно виокремлюють основне в навчальному матеріалі, встановлюючи зв'язки між фактами; високий рівень – опановують навички з виокремлення основного, встановлюючи зв'язки між фактами.

Задля наочності результатів експерименту було побудовано номінальну, ординальну та інтервальну шкали числових характеристик. Величинами, що характеризують вибірку, слугували мода (найпоширеніша у серії вимірювань), медіана (провідна величина), середні арифметичне та квадратичне відхилення реального результату від середнього.

Особливо намагалися виявити й зіставити ступені фахового самовизначення студентів. Аналізували мотивацію їхнього фахового вибору, активність у момент індивідуальної діяльності, зацікавлення психолого-педагогічними дисциплінами тощо.

Отже, основними складовими здійсненого експерименту були: попередній цілеспрямований аналіз досліджуваного об'єкта задля встановлення вихідних даних; забезпечення умов для належного проведення експерименту; встановлення інтервальних шкал вимірювання; систематичний нагляд за перебігом розвитку досліджуваного явища і достеменне описання фактів; систематична реєстрація вимірювань та оцінок фактів; організація повторень, змінювання умов та перехресні впливи, організація нестандартних ситуацій задля підтвердження або спростування раніше одержаних даних; заміна емпіричного вивчення на логічні узагальнення, аналіз і теоретичне опрацювання одержаного фактичного матеріалу.

Індивідуальну роботу як вид навчання у закладі вищої освіти організували, вносячи до робочих навчальних планів практикум для самостійної роботи з психолого-педагогічних дисциплін. Це позитивно оцінили і педагоги, і студенти, позаяк завдяки цьому можна зменшити навантаження, доступно вивчати певні поняття, більше цікавитись самим навчанням.

Студенти по-різному сприймають практикум: першокурсники дають йому нижчу оцінку (через неусвідомленість цілі практикуму), старшокурсники – вищу. Проте вплив практикуму на якість підготовки студентів таки чималий. Передусім випускники переконані в потребі формувати навички самостійної роботи з першого курсу, задля ефективнішого засвоєння психолого-педагогічних дисциплін. Усвідомлення значущості зазначених дисциплін для майбутньої фахової діяльності забезпечує стрімкіше й ґрунтовніше засвоєння знань.

Завдяки тестам із тем, винесених на індивідуальне опрацювання, ми аналізували самостійну роботу як вид навчальної діяльності студентів. Вони демонстрували вміння самостійно виконувати різні завдання із психолого-педагогічних дисциплін. Ми розглядали й такі аспекти самостійної діяльності студентів як ступені складності, оперативності виконання завдань; правильності чи неправильності програми виконання завдання; труднощів та легкості у формулюванні відповідей на питання; застосування під час вправлення нетипових прийомів – як ознаки винахідливості й

гнучкості мислення.

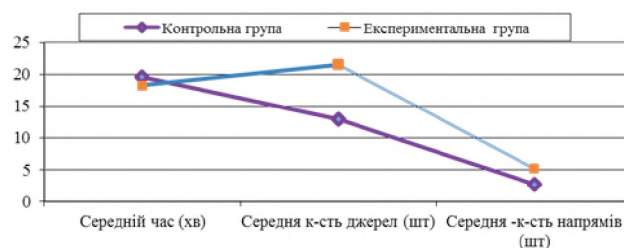
Однією зі складових експериментального дослідження було застосування завдань для порівняння знань студентів контрольних та експериментальних груп. Завдяки результатам використання тестів вдалося одержати дані щодо опанування студентами психолого-педагогічними дисциплінами та рівня їхньої самостійної підготовки.

Розглядаючи самостійну роботу як форму навчання психолого-педагогічних дисциплін, було перевірено ефективність авторської методики стосовно її результатів.

Аби визначити ступінь готовності студентів до індивідуальної роботи, ми розробили відповідні завдання, для виконання яких необхідно опрацювати дані в каталозі. Зокрема студентам було запропоновано відшукати інформацію стосовно комплексних психолого-педагогічних понять. Аби оцінити якість виконаної роботи, застосовували такі критерії: оперативність виконання; кількість знайдених джерел; кількість пошукових напрямів.

У експерименті брали участь по 30 студентів контрольних та експериментальних груп, що опанували методику інформаційного пошуку у процесі вивчення практикуму для самостійної роботи.

Показники відтворювали, послугуючись складною ранговою шкалою. Опрацьовані результати виконання показано на малюнку 1.

Малюнок 1 – Результати рівня готовності студентів до самостійної роботи

**розроблено автором*

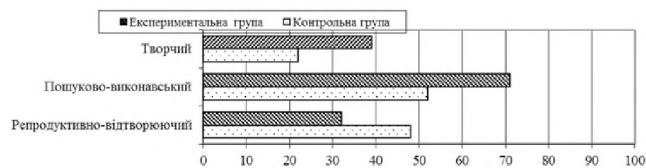
Отож, як бачимо, стандартні завдання до снаги приблизно половині студентів контрольної і приблизно $\frac{2}{3}$ студентів експериментальної групи. Таку саму тенденцію спостерігаємо й під час виконання нетипових завдань, які до снаги третині контрольної й половині – експериментальної груп.

За застосування інноваційних технологій середній бал між контрольними й експериментальними групами, радше його різниця, істотно зростає. Таку різницю забезпечує вміння студентів самостійно доходити висновків, порівнювати, систематизувати навчальні дані, розгумувати специфіку дії взаємопов'язаних явищ, якого молодь досягає завдяки науково обґрунтованому плануванню індивідуальної роботи викладачами психолого-педагогічних дисциплін.

Основне завдання організації індивідуальної діяльності студентів полягає в переході їхньої активності з репродуктивно-відтворювальної (завдяки досвіду інших) на пошуково-виконавську (обирання завдання й осібі кроки для його виконання) або творчу (особи-ста постановка завдання, нові, нестандартні, оригінальні шляхи його виконання). Результати виконання контрольного завдання з різним рівнем активності студентів подано на малюнку 2.

Отож, відповідно до результатів дослідження, цілком очевидно, що студенти експериментальної групи зазвичай надають перевагу пошуково-виконавським та творчим завданням – 77 проти 64 %. Важливо зазначити, що подекуди вибір студентів контрольної групи засвідчує завищену самооцінку, позаяк 22 з-поміж них не до снаги виявилось обране завдання, натомість експериментальна група таких студентів налічує шість (окрім студентів,

що вправлялися із завданням репродуктивно-відтворювального рівня). Відповідно до кількісного аналізу даних, середнім балом успішності за десятибальною шкалою у контрольній групі є 7,57 бала, в експериментальній – 8,1. Такі дані безумовно вказують на ефективність інноваційних технологій за індивідуальної праці.

Малюнок 1 – Результати успішного виконання контрольного завдання з різним рівнем активності студентів

*розроблено автором

В анкеті були ознаки, які засвідчують рівень зацікавленості зазначеним видом роботи, рівень нелегкого шляху впродовж виконання завдання, потребу в здобутих знаннях і навичках у майбутньому фаху.

Отже, із початком навчального процесу самооцінка студентів стосовно зовнішнього оцінення предметного результату завищена, суб'єктивного – занижена. Згодом для самооцінки характерні спад і знову зростання. Загалом вона стає наближеною до зовнішньої оцінки з тенденцією до зростання, що засвідчує одержання правдивого результату.

Для зовнішньої оцінки суб'єктивного результату притаманна сталість упродовж усього періоду, а це вказує на правильну методику організації індивідуальної праці та належну підготовку педагогів, що опанували спецкурс «Організація самостійної роботи у процесі навчання психолого-педагогічних дисциплін». Із початком навчання істотно занижена самооцінка суб'єктивного результату постійно зростає. Це вказує на те, що рівень самоорганізації впродовж самостійної роботи та фахового самовизначення зростає.

Завдяки впровадженню моделі системи самостійної роботи під час вивчення психолого-педагогічних дисциплін у практику навчального процесу закладу вищої освіти, орієнтованої на самооцінку, забезпечується зворотний зв'язок, з'являється потреба в самовдосконаленні, саморегулюванні під час роботи наодинці.

Порівняння отриманих результатів з результатами у інших дослідженнях. Дослідження щодо самостійної роботи студентів у вищій школі України в контексті історичних трансформацій (В. Бенера) [9] стосуються кінця XIX та XX століття. Проблема формування вмінь самостійної пізнавальної діяльності у студентів педагогічних закладів вищої освіти (О. Муковіз) [10] присвячена можливостям використання інформаційних технологій. Організація самостійної навчальної діяльності студентів вищих педагогічних навчальних закладів (О. Малихін) [11] базується на методичних аспектах проблеми. Наше дослідження присвячене виявленню теоретичних засад самостійної діяльності студентів у досліджуваній період та експериментальній перевірці їх застосування у педагогічній практиці.

ВИСНОВКИ

Висновки дослідження. Як бачимо, результати дослідження ефективності введення практикуму з психолого-педагогічних дисциплін для самостійної роботи студентів закладу вищої освіти підтверджують ефективність гіпотези дослідження, а підготовку індивідуальної роботи за нашою методикою позитивно оцінили студенти й педагоги. Увінчалася успіхом також методика стосовно результатів самостійної роботи. Експериментальною перевіркою моделі самостійної роботи студентів закладу вищої освіти під час вивчення психолого-педагогічних дисциплін підтверджено необхідність та результативність такого підходу до самостійної роботи. Упродовж усього курсу опанування психолого-педагогічними дис-

циплінами забезпечується фахове спрямування на основі особистісно орієнтованих технологій навчання, а відтак у студентів формується свідомо мотивована стосовно фахового вибору та інтересу до майбутньої професії, відбувається професійне самоствердження. Це підтверджено позитивним впливом на рівень впровадження індивідуальної пізнавальної діяльності студентів, завдяки чому розвиваються самостійність та активність. Завдяки навчанню студентів способів самостійної пізнавальної діяльності ґрунтовніше й ефективніше засвоюються знання, а це неабияк впливає на зростання їхньої успішності. Можна зробити висновок, що розвиток теорії самостійної діяльності студентів наприкінці XX – початку XXI століття характеризується серйозними теоретичними розробками, які є ефективними у педагогічній практиці, що підтверджено експериментальними дослідженнями.

Перспективи подальших досліджень цього напрямку. Подальші дослідження пов'язуємо з виявленням провідних тенденцій розвитку самостійної діяльності студентів закладів вищої освіти наприкінці XX – початку XXI століття.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Буєра А. В., Коновал О. А., Туркот Т. І. Концептуальні підходи до визначення змісту та технологій самостійної навчальної діяльності студентів. Наукові записки. Випуск 7. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. Частина 3. Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2015. С. 19–25.
2. Куценко В. І. Нова парадигма якісної освіти як важливого чинника економічного зростання України. Научно-практический журнал: «Экономика и управление». 2011. № 3. С. 60–67.
3. Солдатенко М. М. Теорія і практика самостійної пізнавальної діяльності: Монографія. Київ: Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2006. 198 с.
4. Вербицкий А., Попов Ю., Подлеснов В., Андросюк Е. Самостоятельная работа студентов: проблемы и опыт. Высшее образование в России. 1995. № 2. С. 138.
5. Малоіван М. В. Дидактичні умови процесу індивідуалізації самостійної навчальної діяльності студентів філологічних спеціальностей. Молодь і ринок: наук.-пед. журн. 2016. № 4 (135). С. 161–164.
6. Каяліна С. В. Розвиток пізнавальної самостійності учнів засобами комп'ютерної техніки на уроках хімії: дис. ... канд. пед. наук.: 13.00.02. Київ, 2004. 246 с.
7. Коновал О. А. Елективний курс «Шляхи та методи підвищення ефективності самостійної роботи студентів» як засіб формування професійно-педагогічної культури студентів. Теорія і практика професійного становлення особистості в соціокультурному просторі: Монографія / Кол. авторів; ред. О. О. Лаврентьєвої, О. П. Крупського. Дніпропетровськ: ДГУ, 2014. С. 300–312.
8. Коновал О. А., Туркот Т. І. Комп'ютерні засоби підтримки самостійної пізнавальної діяльності майбутніх учителів фізики. Наукові записки. Серія «Педагогічні науки». Кіровоград: РВВ КДПУ ім. Винниченка, 2012. Вип. 76. Ч. 2. С. 138–143.
9. Бенера В. С. Самостійна робота студентів у вищій школі України: історичні трансформації (друга половина XIX – кінець XX ст.): монографія. Рівне: ПП ДМ, 2011. 640 с.
10. Муковіз О. П. Формування вмінь самостійної пізнавальної діяльності у студентів педагогічних ВНЗ засобами інформаційних технологій: монографія. Умань: ПП Жовтий О. О., 2010. 180 с.
11. Малихін О. В. Організація самостійної навчальної діяльності студентів вищих педагогічних навчальних закладів: теоретико-методологічний аспект: монографія. Кривий Ріг: Видавничий дім, 2009. 307 с.